



## **CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ**

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24  
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A  
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89  
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/51/99

### **OCENY SYTUACJI STRAJKOWEJ**

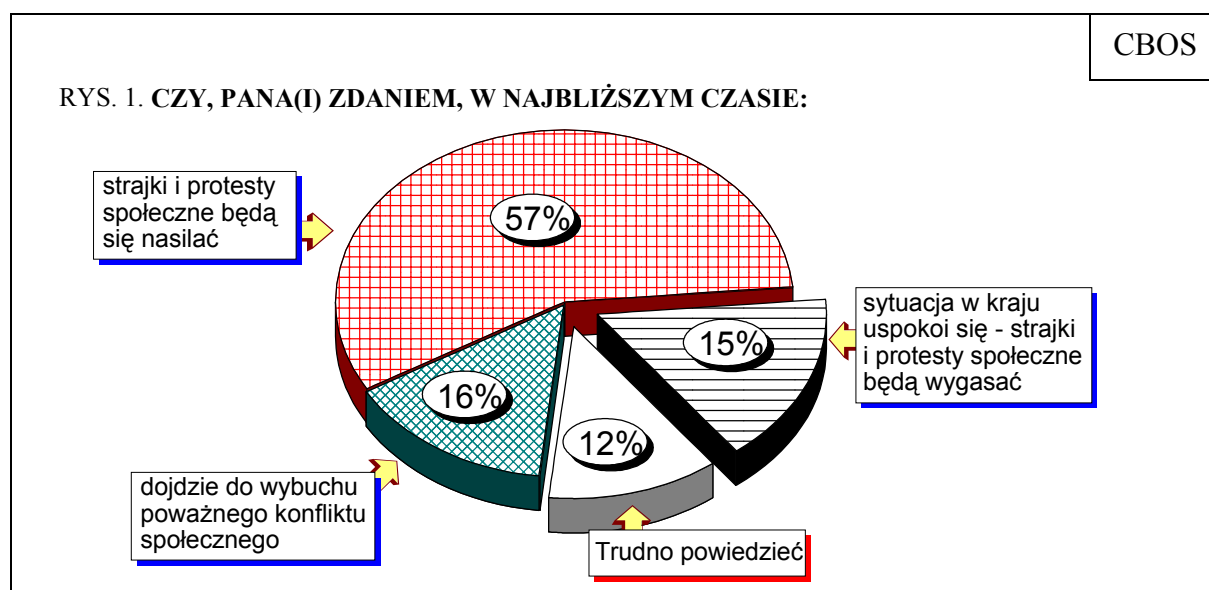
KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MARZEC '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH  
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Początek roku upłynął pod znakiem narastających napięć społecznych. Różne grupy zawodowe podejmowały akcje strajkowe protestując przeciw trudnej sytuacji swojej branży oraz polityce rządu. W końcu lutego sytuacja nieco się uspokoiła, choć trzeba raczej mówić o jej załagodzeniu i zawieszeniu akcji protestacyjnych, niż o rozwiązaniu problemów, które legły u podstaw niezadowolenia. Ostatnie masowe demonstracje organizacji rolniczych miały - w intencji ich organizatorów - ponownie przypomnieć rządowi o trudnym położeniu rolników i problemach wsi. Na początku marca zapytaliśmy ankietowanych o ocenę sytuacji w kraju i nastroje strajkowe<sup>1</sup>.

Zdaniem respondentów, kulminacja społecznego niezadowolenia jeszcze nie nastąpiła, tylko 15% sądzi, że sytuacja w kraju będzie się stopniowo uspokajać. Większość badanych (57%) ocenia, że strajki i protesty różnych grup społecznych i zawodowych będą trwać, a nawet się nasilać, choć niewielu (16%) przewiduje, że może to doprowadzić do jakichś poważnych napięć i konfliktów.



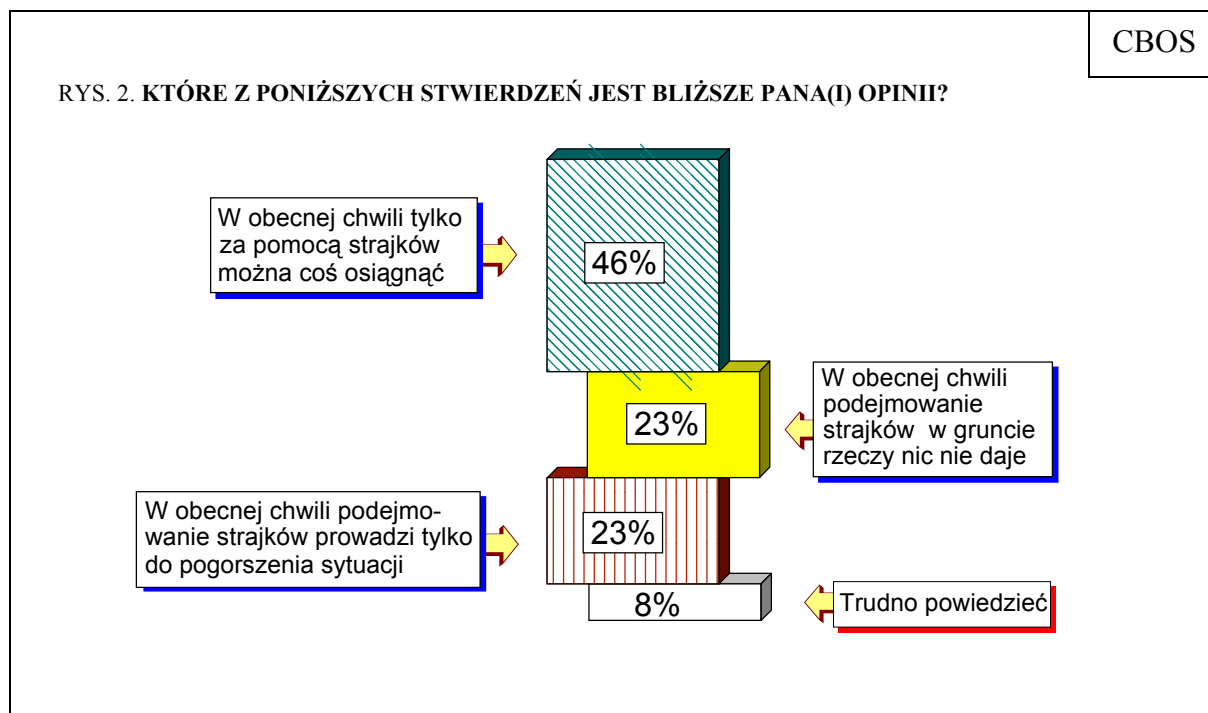
<sup>1</sup> Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (106) przeprowadzono w dniach 4-9 marca ‘99 na 1065-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

Poglądy polityczne ankietowanych są związane z ocenami skali napięć społecznych w kraju, choć nie wpływają na ogólny kształt stawianej diagnozy. Mimo że badani o orientacji prawicowej rzadziej niż respondenci deklarujący poglądy lewicowe spodziewają się zaostrzenia sytuacji, znacznie częściej zaś oczekują jej uspokojenia, także oni najczęściej sądzą, iż strajki i protesty będą się nasilać. Ten układ ocen powtarza się również w elektoratach największych partii i ugrupowań politycznych.

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, w najbliższym czasie:	Potencjalne elektoraty			
	AWS	UW	PSL	SLD
	w procentach			
- sytuacja w kraju uspokoi się - strajki i protesty społeczne będą wygasać	37	32	12	7
- strajki i protesty społeczne będą się nasilać	47	53	67	69
- dojdzie do wybuchu poważnego konfliktu społecznego	8	3	14	19
Trudno powiedzieć	7	12	7	5

W zasadzie już od protestów górników w grudniu zeszłego roku akcje strajkowe poszczególnych branż poza nielicznymi wyjątkami kończyły się ustępstwami ze strony rządu bądź decyzjami, których podjęcie zostało w taki lub inny sposób wymuszone przez strajkujących. Taki sposób rozwiązywania sytuacji konfliktowych niesie opinii publicznej wyraźne przesłanie o skuteczności rozwiązywania problemów za pomocą strajków i może sprzyjać podejmowaniu akcji protestacyjnych przez kolejne grupy niezadowolonych. W marcu niemal połowa ankietowanych uznała, że w obecnej chwili tylko za pomocą strajków można coś osiągnąć. O negatywnych skutkach tej formy protestu był przekonany niespełna co czwarty respondent. Można zatem powiedzieć, że dla znacznej części Polaków strajki stały się najskuteczniejszym sposobem artykułowania i realizowania interesów poszczególnych grup zawodowych.



Tak wysokiej liczby osób przekonanych o skuteczności strajkowania nie odnotowaliśmy od roku '92, czyli od początku prowadzenia przez nas tego pomiaru. W latach '92-'96 przy nieco inaczej sformułowanym pytaniu<sup>2</sup> przekonanie, że za pomocą strajków można coś osiągnąć, wyrażało przeciętnie 29% badanych, maksymalnie sięgając 40% w połowie roku '93.

O skuteczności akcji strajkowych w największym stopniu przekonani są mieszkańcy wsi (56%) oraz najmniejszych miast (51%), a także respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym, osiągający najniższe dochody na osobę w rodzinie (po 54%). Uderzające - jeśli chodzi o siłę tego przekonania - są różnice w poglądach poszczególnych grup społeczno-zawodowych. Aż 72% rolników i 70% osób pracujących w rolnictwie uważa, że obecnie tylko strajki są skuteczną drogą realizowania własnych interesów grupowych. Odsetek deklaracji rolników aż o 28 punktów przekracza średnią wskazań pozostałych grup aktywnych zawodowo. O tym, że opłaca się strajkować, przekonana jest również większość

<sup>2</sup> Pytanie zawierało możliwość wyboru tylko między dwiema opcjami: „W obecnej chwili tylko za pomocą strajków można coś osiągnąć” i „W obecnej chwili podejmowanie strajków w gruncie rzeczy nic nie daje”.

robotników niewykwalifikowanych (56%) oraz pracowników fizyczno-umysłowych (52%). Najbardziej natomiast opinię tę podzielają przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz przedsiębiorcy pracujący na własny rachunek (po 33%).

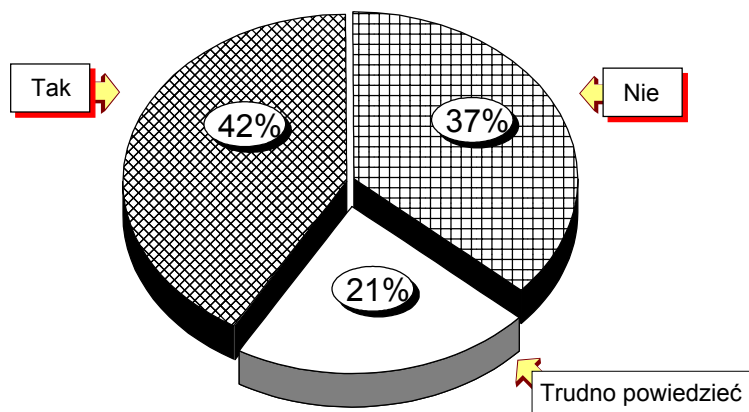
Przekonanie o skuteczności strajków ma także wymiar polityczny. Pozytywny stosunek do tej formy protestu przeważa wśród potencjalnych wyborców PSL i - w nieco mniejszym stopniu - SLD. W elektoracie AWS dominują osoby dostrzegające negatywne skutki akcji strajkowych, natomiast wśród zwolenników UW opinie w tej sprawie są podzielone.

Tabela 2

Które z poniższych stwierdzeń jest bliższe Pana(i) opinii?	Potencjalne elektoraty			
	AWS	UW	PSL	SLD
	w procentach			
W obecnej chwili tylko za pomocą strajków można coś osiągnąć	33	33	66	54
W obecnej chwili podejmowanie strajków w gruncie rzeczy nic nie daje	21	32	14	21
W obecnej chwili podejmowanie strajków prowadzi tylko do pogorszenia sytuacji	38	30	15	22
Trudno powiedzieć	8	5	5	3

Nadal duża część społeczeństwa uznaje racje protestujących i optuje za dążeniem do uspokojenia sytuacji. Ponad dwie piąte ankietowanych (42%) jest zdania, że rząd powinien zaspokoić roszczenia finansowe protestujących, nawet jeśli miałyby to oznaczać konieczność zwiększenia podatków. Nie zgadza się z tą opinią 37% badanych. Uzyskane wyniki mogą zaskakiwać, gdyż respondenci odpowiadając na pytania zawierające choćby tylko w podtekście deklarację zgody na zwiększenie podatków z reguły są zdecydowanie przeciwni tego rodzaju rozwiązaniu.

RYS. 3. CZY W OBECNEJ SYTUACJI RZĄD POWINIEN DAŻYĆ DO ZAPEWNIENIA SPOKOJU SPOŁECZNEGO W KRAJU PRZEZ ZASPOKOJENIE ROSZCZEŃ FINANSOWYCH I POSTULATÓW RÓŻNYCH GRUP SPOŁECZNYCH, NAWET JEŚLI MIAŁOBY TO POCIĄGNĄĆ ZA SOBĄ ZWIĘKSZENIE WYDATKÓW Z BUDŻETU I KONIECZNOŚĆ ZWIĘKSZENIA PODATKÓW, CZY TEŻ NIE?



Za uspokojeniem sytuacji - nawet kosztem zwiększenia wydatków budżetowych - częściej optują badani z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, osiągający niskie (ale nie najniższe) dochody, osoby niezadowolone z własnych warunków materialnych i deklarujące lewicowe bądź centrowe poglądy polityczne. Tę „socjalną” opcję wyraźnie częściej niż pozostali popierają bezrobotni oraz robotnicy niewykwalifikowani.

Z kolei przeciwni zaspokojeniu roszczeń protestujących kosztem zwiększania wydatków budżetu i podatków są najczęściej respondenci z wyższym wykształceniem, mieszkańcy największych miast, osiągający wysokie dochody oraz deklarujący prawicowe poglądy polityczne. W grupach społeczno-zawodowych sprzeciw wobec tego rodzaju rozwiązań wyrażają przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz osoby pracujące na własny rachunek. Interesujące jest to, że spośród elektoratów najważniejszych partii politycznych jedynie potencjalni wyborcy UW zdecydowanie sprzeciwiają się zwiększaniu wydatków budżetowych i zaspokajaniu tym sposobem roszczeń protestujących (70% głosów sprzeciwu, 20% poparcia). W pozostałych elektoratach przewagę zyskała opcja przeciwna (w PSL i AWS po 49% głosów poparcia, w SLD - 46%).



Większość ankietowanych nie jest przekonana co do tego, że sytuacja społeczna w kraju będzie się uspokajać, choć z drugiej strony niewielu sądzi również, iż może dojść do wybuchu jakiegoś poważnego konfliktu. Z wypowiedzi badanych wynika, że napięcie strajkowe ciągle się utrzymuje. Przekonanie o tym, że strajk jest najlepszym sposobem dochodzenia swych praw i realizowania interesów, jest wyjątkowo silne wśród rolników. Można stąd wnosić, że w niezbyt odległej przyszłości dość prawdopodobne są rolnicze strajki i manifestacje. Nadal znaczna część społeczeństwa odnosi się do racji protestujących z dużym zrozumieniem i uważa, iż rząd powinien zaspokoić ich roszczenia finansowe, nawet jeśli miałyby to oznaczać wzrost wydatków budżetowych i zwiększenie podatków.

Opracował

Krzysztof PANKOWSKI

## A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, w najbliższym czasie: 1 - sytuacja w kraju uspokoi się - strajki i protesty społeczne będą wygasać; 2 - strajki i protesty społeczne będą się nasilać; 3 - dojdzie do wybuchu poważnego konfliktu społecznego

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	15	57	16	12	1065
Płeć					
Mężczyźni	16	55	19	10	505
Kobiety	13	59	14	14	560
Wiek					
18-24 lat	8	55	20	17	152
25-34	15	65	8	12	187
35-44	15	64	14	7	219
45-54	15	60	20	5	199
55-64	20	47	18	15	135
65 lat i więcej	15	46	19	20	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	14	55	15	15	392
Miasto do 20 tys.	17	63	15	4	128
20 - 100 tys.	14	56	19	11	223
101 - 500 tys.	14	54	20	12	196
501 tys. i więcej mieszk.	15	62	11	13	125
Wykształcenie					
Podstawowe	14	47	20	18	325
Zasadnicze zawodowe	13	59	19	9	309
Średnie	14	66	12	9	344
Wyższe	23	53	11	13	87
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	54	8	11	67
Prac.umysł.niż.szczebła	17	67	8	9	102
Pracownicy fiz.- umysł.	7	70	15	8	97
Robotnicy wykwalifikowani	14	63	17	6	104
Robotnicy niewykwalifik.	18	53	17	11	52
Rolnicy	11	63	16	10	53
Pracujący na własny rach.	21	66	12	2	43
Bierni zawodowo					
Renciści	12	54	18	16	130
Emeryci	16	48	19	17	212
Uczniowie i studenci	13	39	27	21	72
Bezrobotni	12	61	17	11	87
Gospodynie domowe i inni	13	63	13	11	46
Pracuje w:					
sferze budżetowej	11	65	15	8	98
sekt. państw., publicznym	15	67	10	8	132
sp. wiaśc. pryw. i państwa	18	64	13	5	79
sekt. pryw. poza rolnict.	16	59	15	10	192
prywatnym gosp. rolnym	14	57	14	14	60
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	14	54	22	10	225
276 - 399	14	58	20	8	156
400 - 549	11	62	17	11	214
550 - 799	20	58	9	13	139
Powyżej 799 zł	20	55	19	6	111
Ocena własnych war. mater.					
Złe	13	54	22	11	375
Średnie	14	57	16	13	457
Dobre	17	63	8	12	232
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	22	35	15	28	64
Raz w tygodniu	15	58	16	10	592
Kilka razy w miesiącu	10	60	15	15	157
Kilka razy w roku	13	61	16	10	164
W ogóle nie uczestniczy	16	52	22	10	88
Poglądy polityczne					
Lewica	7	64	25	5	262
Centrum	10	66	13	11	288
Prawica	33	46	11	10	255
Trudno powiedzieć	8	53	17	23	259



Tabela 2. Które z poniższych stwierdzeń jest bliższe Pana(i) opinii?  
 1 - W obecnej chwili tylko za pomocą strajków można coś osiągnąć;  
 2 - W obecnej chwili podejmowanie strajków w gruncie rzeczy nic nie daje; 3 - W obecnej chwili podejmowanie strajków prowadzi tylko do pogorszenia sytuacji

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	46	23	23	8	1065
Płeć					
Mężczyźni	50	22	21	8	505
Kobiety	43	24	25	8	560
Wiek					
18-24 lat	46	28	17	9	152
25-34	48	22	21	9	187
35-44	45	27	23	5	219
45-54	52	19	24	6	199
55-64	52	15	28	5	135
65 lat i więcej	35	25	26	14	172
Miejsce zamieszkania					
Wieś	56	19	17	8	392
Miasto do 20 tys.	51	19	24	6	128
20 - 100 tys.	42	22	30	6	223
101 - 500 tys.	34	31	27	8	196
501 tys.i więcej mieszk.	39	27	22	12	125
Wykształcenie					
Podstawowe	47	20	23	10	325
Zasadnicze zawodowe	54	22	17	8	309
Średnie	42	24	28	6	344
Wyższe	35	32	27	6	87
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	33	33	27	7	67
Prac. umysł. niż. szczebla	44	20	31	6	102
Pracownicy fiz. - umysł.	52	25	21	3	97
Robotnicy wykwalifikowani	46	28	18	8	104
Robotnicy niewykwalifik.	56	18	21	5	52
Rolnicy	72	16	8	4	53
Pracujący na własny rach.	33	22	31	14	43
Bierni zawodowo					
Renciści	49	18	19	14	130
Emeryci	45	20	25	10	212
Uczniowie i studenci	43	28	22	8	72
Bezrobotni	42	31	22	4	87
Gospodynie domowe i inni	44	14	32	10	46
Pracuje w:					
sferze budżetowej	44	27	26	3	98
sekt. państw., publicznym	55	26	19	0	132
sp. właśc. pryw. i państwa	52	18	25	5	79
sekt. pryw. poza rolnict.	37	25	24	13	192
prywatnym gosp. rolnym	70	16	7	6	60
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	54	21	21	4	225
276 - 399	46	22	26	7	156
400 - 549	44	25	23	8	214
550 - 799	37	32	28	4	139
Powyżej 799 zł	36	25	34	5	111
Ocena własnych war. mater.					
Złe	51	20	20	8	375
Średnie	47	24	21	8	457
Dobre	37	25	31	7	232
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	46	11	34	10	64
Raz w tygodniu	46	23	24	7	592
Kilka razy w miesiącu	48	21	21	9	157
Kilka razy w roku	46	29	17	8	164
W ogóle nie uczestniczy	44	19	27	10	88
Poglądy polityczne					
Lewica	55	22	21	2	262
Centrum	47	24	21	7	288
Prawica	39	24	32	5	255
Trudno powiedzieć	45	20	18	17	259

Tabela 3. Czy w obecnej sytuacji rząd powinien dążyć do zapewnienia spokoju społecznego w kraju przez zaspokojenie roszczeń finansowych i postulatów różnych grup społecznych, nawet jeśli miałyby to pociągnąć za sobą zwiększenie wydatków z budżetu i konieczność zwiększenia podatków, czy też nie? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	42	37	22	1064
Płeć				
Mężczyźni	40	42	17	505
Kobiety	43	32	26	559
Wiek				
18-24 lat	41	35	24	152
25-34	38	41	20	187
35-44	45	42	13	219
45-54	40	39	20	199
55-64	48	34	18	135
65 lat i więcej	38	25	37	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	46	26	27	392
Miasto do 20 tys.	37	47	16	128
20 - 100 tys.	38	39	24	223
101 - 500 tys.	48	36	16	196
501 tys. i więcej mieszk.	28	56	15	125
Wykształcenie				
Podstawowe	44	24	31	325
Zasadnicze zawodowe	50	31	19	309
Średnie	37	46	17	344
Wyższe	18	67	14	87
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	23	64	14	66
Prac.umysł.niż.szczebla	44	45	12	102
Pracownicy fiz.-umysł.	47	38	14	97
Robotnicy wykwalifikowani	38	43	19	104
Robotnicy niewykwalifik.	53	29	17	52
Rolnicy	41	30	29	53
Pracujący na własny rach.	20	60	20	43
Bierni zawodowo				
Renciści	45	22	32	130
Emeryci	37	32	31	212
Uczniowie i studenci	35	47	17	72
Bezrobotni	62	22	17	87
Gospodynie domowe i inni	49	29	22	46
Pracuje w:				
sferze budżetowej	45	38	17	98
sekt. państw., publicznym	46	38	16	132
sp. właśc. pryw. i państwa	46	42	13	79
sekt. pryw. poza rolnict.	32	54	14	191
prywatnym gosp. rolnym	41	32	28	60
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	49	33	18	225
276 - 399	53	23	25	156
400 - 549	43	37	20	214
550 - 799	36	47	18	139
Powyżej 799 zł	33	54	13	111
Ocena własnych war. mater.				
Złe	44	32	24	375
Średnie	43	33	24	457
Dobre	36	51	14	232
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	40	36	24	64
Raz w tygodniu	44	35	21	592
Kilka razy w miesiącu	39	32	29	157
Kilka razy w roku	40	43	17	163
W ogóle nie uczestniczy	30	48	22	88
Poglądy polityczne				
Lewica	48	36	16	262
Centrum	48	36	17	288
Prawica	36	51	13	255
Trudno powiedzieć	34	24	43	259